

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat

HETI KÖZLÖNYE.

FELELOS SZERKESZTŐ:

ZLAMÁL ÁGOST.

SZERKESZTŐTÁRSAK:

Bálinth György.
Dr. Cserni Béla.

Fejér Gerő.
Vass Albert.

TIZENHATODIK ÉVFOLYAM.

A TÁRSULAT TULAJDONA.

GYULAFEHÉRVÁRT.

Nyomatott Papp Györgynél a püspöki lyc. könyvnyomdában 1893.

Tartalomjegyzék.

I. Önálló cikkek.

	Lapszám.		Lapszám.
Lönhart Ferencz püspök urunk körlevele a pápai jubileum alkalmából	1.	A Káté-reformboz. Holbay-tól	229.
Jelen nevelési rendszerünk s a zónaidő behozatala népiskoláinkba. Spaller J.-től	9.	Az ének tanításáról a népiskolában. Pál F.-től	230.
Néhány szó a szülőkhöz. Szekeres J.-től	17.	Az iskolai fegyelem. Kolombán A.-től	237.
Emlékezzünk!	25.	Az idő és örökkévalóság. Vass A.-től	245.
A kath. autonomia. Dr. Tódor J.-től	33.	A róm. kath. papság és a millenium. M. J.-től	246.
Lönhart Ferencz püspök urunk a böjti időről	41.	A népiskolai zárvizsgákról. Pál F.-től	253.
Liberalis paedagogia. Dr. Czirbusz G.-től	42.	Nagyboldogasszony napja. Vass A.-től	261.
A toronyóra. H. K.-tól	43.	Gyermek-előadások. Dr. Czirbusz G.-től	262.
Venite exultemus . . . jubilemus! Zlamál A.-től	50.	Az imádság mint a válasos nevelés legfontosabb tényezője. Spaller J.-től	269.
A magyarok atyja. Forster J.-től	51.	Középiskoláink története. Körösi-től	270.
A pápaság története. Fejér G.-től	52.	A názáretbi szt. család társulata. Dr. Melchisedechtől	277.
XIII. Leó pápa megválasztása. Maszlagi F.-től	54.	A hazai történelem tanításáról a népiskolában. Pál F.-től	278.
A pápaság és a ker. művészetek. Bálinth Gy.-től	57.	Az új tanév. Z. A.-tól	285.
Beteg társadalmunk orvossága. Z. A.-tól	61.	XIII. Leó körlevele Magyarország püspökeihez	293.
A minimum nálunk és máshol. Szabó J.-től	62.	A magyarországi lat. és gör. szert. róm. kath. tanítók segélyalapja központi bizottságának gyűlése	296. 301.
A papi nyugdíj-alap. Memor-tól	69.	„Egyházpolitikánk.“ Antispectatortól	309. 318. 325.
A számtan tanításáról a népiskola I. osztályában. Pál F.-től	70.	A kolozsvári belvárosi r. k. leányiskola hittani tanterve. Tözsér L.-től	310. 329.
Lönhart Ferencz püspök urunk a házasságról	77.	A tanítói és kántortanítói jövedelmek összeírása. Tözsér-től	119. 327.
Adjuk meg az igazságnak, mi az igazságé. Schwörer J.-től	78.	A földrajz tanításról a népiskolában. Pál F.-től	328.
A magyar püspöki kar memoranduma	85. 98.	„Egyházpolitikánk“ — I — től	333. 407.
A tanító foglalkozása a természetben. Pál F.-től	87.	Az erdélyi kath. népiskolák államosítása. Brassai Sz.-tól	336.
Kath. körök, szabadkőművesség, liberálizmus. E. K. től	96.	Nemzetgazdasági kulturánk és az egyházi uradalmak érdekében. Máthé J.-től	341.
Krisztus feltámadott! Kóródy E.-től	101.	Szt. Imre ünnepén. Z. A.-tól	349.
Atlameszme. Egy aggodó honfitól	102. 110.	Halottak napján. Vass A. től	350.
Ulem és szertartás. Dr. Czirbusz G.-től	109.	Az ifjúság jellemfejlesztéséről. Pál. F.-től	352.
Franciscus Lönhart eppus Transilv. Leoni XIII. et Leo XIII. Franciseo Lönhart.	125.	Státusgyűlés.	357. 365. 373.
A Status tanárainak memoranduma	133.	Iparos tanoncaink. Spaller J.-től	381.
Lönhart Ferencz püspök urunk megbívója a státusgyűlésre. Utánzás. Dr. Czirbusz G.-től	141. 142.	Képviseelőházi beszéd az erdélyi róm. kath. autonómia-ról. Dr. Tódor J.-től	382.
Krisztus mennybemenetele. Karácsonyi J.-től	149.	Az alsíki r. k. tanítóegyletnek a vallás és közokt. minis-ter urhoz felterjesztett kérvénye.	383.
Veni Sancte Spiritus! Kóródy E.-től	157.	Az egészségügy tekintettel a tanítókra és népiskolára. Dr. Jancsik J.-től	389.
Az erdélyi egyházmegye új schematismusa.	158.	Fölbívis a magyar katolikusokhoz.	397.
Státusgyűlés.	165.	„Ecclesiam militans.“ †-tól	398.
A felekezeti tanítók. Spaller J.-től	166.	Karácson napján. Vass A.-től	405.
Mult és jelen. Kovács M.-től	173.	A gazdag a szegény és a bánatos karácsonja. Kóródy M.-től	407.
Az életmentés és egészségügyi tanításról a népiskolában. Pál F.-től	174.	Veszely Károly. Zlamál A. tól	417.
Tanügyi kiállítás Erzsébetvároson. Eperjesi F.-től	181.	Kath. nagygyűlés — kath. lelkizárándoklat. Egy vidéki plebánostól	419.
A magyar püspöki kar felirata XIII. Leó pápához. 189. 197. 205.	207. 213.		
Az erd. róm. kath. státus középiskoláinak az államkormányhoz való viszonya. (E. K. Sz.)	221.		
Az új schematismus. Z. A.-tól	221.		

II. Tárca.

a) Kőltemények.

„Az igazság.“ s-tól	19.
XIII. Leó felszázados püspöki jubileumán. Fejér G.-tól	49.
A kevely. Fülöp A.-tól	88.
Barátain. „	167.
Egy kastély előtt. Fülöp A.-tól	184.
A proletár. Fülöp A.-tól	254.
Massaia Vilmos kardinális emléke XIII. Leó pápától, fordította Farkas Sz.	399.
Emlékkönyvbe. B.-tól	411.

b) Prózák.

A hitébogyottak. Prokupek S.-tól	2. 11. 20. 28.
A bányavidéki róm. kath. esp. kertület plebániának rövid története. Kovács Gy.-tól	4. 12. 21. 26. 37. 46. 65. 72. 83. 88. 97. 119. 136. 160. 168. 191. 201. 214. 224. 231. 242. 248. 255. 263. 271. 304. 311. 320. 330. 338. 344. 353. 358. 368. 383. 393. 400. 414. 419.
Az egér menyasszony. Finnből. Pál A.-tól	34.
Te tetted nagygyá a királyt. Schwarzel Adeltől. 34. 63. 70.	70.
Ilmarinen mester leánykerése. Finnből. Pál A.-tól	82.
Gr. Batthyáni J. erd. püspök és a Batthyáni intézet. Zlamál A. tól	103.
Foglalkoznak-e a szabadkőművesek, mint ilyenek, vallási kérdésekkel? Dr. Csápori Gy.-tól	111. 117. 126.
A róm. kath. egyház Kolozsvárt. A piaristák. (P. N.)	120.
A gyulaféjérvári székesegyház újabb részei s egy magyar humanista. Bunyitay V. után.	128.
Missio a Szurdukban. —y—y-tól	142.
Tukhimo. Finnből. Pál A.-tól	150.
Kalászat a tudomány mezéjén. Kóródy E.-tól. 175. 199. 210.	175. 199. 210.
Tompa virágregéi. Agótha B.-tól	185. 190. 200. 208.
Elhervadt virág. Kaszler. F. tól	222.
A csodálatos tölgyfa. Finnből Pál A.-tól	226.
Biztos existencia. Cenner L.-tól	232.
Bánk bán. Erdújhelyi M. tól	238.
Borszéli reflexiók. Prokupek S.-tól	248.
Hogy kerültem én csávába. Cenner L.-tól	279.
A hajdankor fűrdői. Kóródy E.-tól	286.
A tengerből jött menyasszony. Finnből. Pál A.-tól	287.
Egy magyar orvos a koleráról. Baján-tól	298.
Árpádházi b. Margit családja. Dr. Demkó Gy.-tól	304.
Szepesy báró pécsi püspök szobra. D. K. D.-tól	313.
Utazás Rómába és vissza tizenkét nap alatt. Szabó Gy. tól	346. 360.
Karácsoni pásztorlevél. † tól	411.

III. Kisebb közlemények.

1893. †.-tól	14.
Vidéki levél Cs. Szt. Mihályból. R. J.-tól	16.
Iskolaszentes Cs. Szt. Királyon. Egy jelen volt.	29. 39.
Rapport	30.
XVI. Lajos kivégzése	31.
Szarmaria városában † tól	66.
Egy toronyóra. M. J.-tól	67.
A „Figaro“ Lourdesről	74.
A vallásüldözés Magyarországon. Sneff J.-tól	90.
Jókai M. a kath. vallásról	91.
Verespataki hírek	108.
Havi szemle	113.
A vallásüldözés Magyarországon	114.
A vallásüldözés Magyarországon	122.
Római levél. Fejér M.-tól	130.
Sz.-udvarhelyi levél. Adós-tól	131.

Az Alsó-Káson esp. ker. papság gyűlésének jegyzék. kivonata Veress S.-tól	138.
Az Alsó-Káson esp. kerül. papság gyűlésének jegyzőkönyve. Veress S.-tól	143.
Havi Szemle	146.
Egy kötelesség. Kovács M.-tól	147.
A tanítóegyleti szellem. Vitos M.-tól	152.
Elnöki megnyitó az alsóki kath. tanító-gyűlésen. Bakka J. tól	154.
Tanügy a kézdi-orbai kath. tanítóegyletben. Kovács F.-tól	155.
Az alsóki kath. tanító-járaskör gyűlése. Tamás J.-tól	162.
Marosvásárhelyi levél. x † y-tól	163.
A vallásüldözés Magyarországon. Miklós A.-tól	164.
A vallásüldözés Magyarországon. Sneff J.-tól	170.
Havi szemle	176.
A vallásüldözés Magyarországon	177.
Bünvádi eljárás exorcizmus-ügyben Bajorországban. (Rel.)	178. 187. 194.
Fogarasi levél. P. E. L.-tól	186.
Bérmálás Nagyszébenben. —1—tól	192.
A vallásüldözés Magyarországon. (M. A.)	193.
Erdőéri szakiskola Görgény-Szt.-Imrén.	203.
Felvételei kellek az görgényi erdőéri szakiskolába	210.
Hogy készül az új pénz?	217.
Prímeczia Cs.-Szt. Miklóson. Assistens-tól	251.
A sztfföldi róm. kath. önképzőkör gyűlése. Borsos M.-tól	256.
A magyarorsz. lat. és gör. szertart. róm. kath. tanítók segélyalapjának és az árvaházalapjának kimutatása. A vallásüldözés Magyarországon	265. 266.
Prímeczia Cs.-Nagy-Boldogasszonyon. Verebesi-tól	273.
Orgona szentelés Décsen. Assistens-tól	274.
Kettős ünnep K. Sztléleken. Kovács L.-tól	282.
Felhívás a szabadkai kath. nagygyűlésre.	283.
A holtmányi elkeresztelési ügy. Brassai Sz.-tól	290.
Az olasz közvélemény s a polgári házasság.	299.
Tanügy M.-Vásárhelyt	301.
Vidéki levél Deményházáról. G. Gy. tól	306.
Lelkeszi jubileum Décsen. P. B.-tól	307.
A kath. tanügy az ezredéves jubileumon. Dreisziger F.-tól	314 322
Vidéki levél a bányavidékről	321.
A magyar nemzet vértanúi	339.
A görgény-szt-imrei erdőéri isk. megnyitása. Görgény-től	339.
Új mulasztási és érdemsorozati napló. Spaller J.-tól	347.
Vidéki levél Cs.-Szt.-Imréről. 2s tól	362.
Vidéki levél Szamosujvárról. —r—ly-tól	370.
Bukaresti levél. György J.-tól	375.
Az alsóki róm. kath. tanító-járaskör gyűlése. Tamás J.-tól	376.
A magyroi róm. kath. tanító-egylet gyűlése. Barabás R.-tól	378.
Vidéki levél Gy.-Alfaluból. s—z-tól	379.
A szebenmegyei r. k. tanító-egylet választm. jelentése. Prokupek S.-tól	385.
Nyílt levél N.-Szebenből. Prokupek S.-tól	386.
Vidéki levél Csik	387.
Vidéki levél Maros-Vásárhelyről. x † y .-tól	395.
Felcsiki tanító-egyes. gyűlés. Ferencz-től	401.
Vidéki levél Nagy Ernyéről. Gál E.-tól	403.
Egy rég alakult egyletnek a története. Fogarasy J.-tól	421.

IV. Irodalom.

Az alsófehérmegyei tört. régész.-és természettud. egy-let V. évkönyve. Z. A.-tól	74.
Az Urangyala. B. Gy.-tól	99.
Mócsi, Petrovácz és Dr. Steinberger A, B, C és olvasókönyve Pál F.-tól	211.
Ferenczy J. Az életpályák. Prokupek S.-tól	218.

Györfy J. nyelvtani gyakorlókönyvek. Pál F.-tól . . . 218.
 Előfizetési felhívások és kisebb könyvismertetések csak-
 nem minden számban

Az 1893 év június hó 20-án tartott vál. gyűlés jegyző-
 könyve. Zlamál A.-tól. 203.
 Az 1893 év július hó 4-én tartott közgyűlés jegyző-
 könyve. 215.

V. Társulati ügyek.

Az 1893 év január hó 4-én tartott vál. gyűlés jegyző-
 könyve. Zlamál A.-tól. 23.

VI. Napi események

minden számban.

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre 4 fit.
Félévre
Negyedévre

társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

A lap szellemi részét illető czikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamáziók pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Lönhart Ferencz

püspök urunk Ő Nagyméltóságának körlevele, dicsően uralkodó XIII. Leo pápa Ő Szentségének püspöki jubileuma alkalmából.

Az erdélyi püspöki megye tisztelendő Papságának és Krisztusban kedvelt Hiveinknek Istentől áldást és üdvöt!

Az imáandó isteni gondviselés kiváló kegyelméből 1893 évi február hó 19-én ötven éve lesz annak, hogy szentséges Atyánk, XIII. Leo pápa püspökké szenteltetett Méltó oka van az egész keresztény világnak, hogy e ritka esemény alkalmából kiváló örömmel teljék el, s áldja az isteni gondviselést, hogy a szentséges Atya személyében az egész keresztény egyházat szent kegyelmének ily nagy bizonyosságával igazgatta meg. Ime, annyi század viharja után, a jelen században mily szörnyű megpróbáltatásokat kellett átszenvednie Krisztus igaz egyházának! Ha valaha, úgy a jelen szomorú időkben tűnik ki leginkább, hogy Istennek, szent ügyének, egyházának ellensége a világ. S amit az egyház szenved, fokozott mérvben éri annak feje, mert a támadók is leginkább ellene irányozzák galád merényleteiket. De Isten nem hagyja el övét, az ő szent malasztjának ereje nem hagyja el szentegyházát s annak látható fejét, kikért az ő szent fia Jézus Krisztus, keserves kinszenvedése előestéjén, főpapi imájában oly bensőségteljesen könyörgött! Ime oly főt támasztott szent egyházának szentséges Atyánk XIII. Leo pápa személyében, akinek bámulatos bölcsessége beragyogja egyházát, bevilágít a társadalom minden rétegébe s az igazság napfényével árasztja el még azokat az elméket is, akiket a korszellem hamis igéi eltérítettek az üdvözítő igazságtól. Szent atyánk bölcsessége, nyilvánvaló bizonyossága egy régi jóslat teljesedésének, mert ő benne valóban új világossága támadt egyházunknak az égből. De nemcsak a bölcsesség fénye, hanem a szeretet nagy ereje szintén bámulatra méltó módon nyilatkozott meg Jézus Krisztus földi helytartója, XIII. Leo személyében. Mert az ő szeretetének bensősége kiterjedt a szegény munkásoknak nyomasztó sorsára; az ő szeretetének ereje megmozdította Európa könyörtelét, hogy Afrika fekete rabszolgáinak vállairól ieemelje a rabszolgaság mindennél keservebb igáját. Brazília rabszolgáinak kezeiről is XIII. Leo pápa jóságos atyai szavára hullottak le a szolgaság nehezé bilincsei. S akit az isteni gondviselés ily nagy feladatok teljesítésére szemelt ki, azt nemcsak szent malasztjával támo-

gatja állandóan, hanem e földi zárandoklás najjainak is olbösszű sorával áldotta meg, amely egymagában is bizonyosság arra, hogy szentséges Atyánk az isteni gondviselésnek kiválóan kegyelt eszköze az egyház földi sorsának igazgatásában.

Azért tehát szerettem, méltó és istenes dolog, hogy mindannyian, miut hű fiai Krisztus igaz egyházának, örömtelt lélekkel vegyünk részt ami szentséges Atyánk örömnapijában, akit Isten az ő egyházának erősségétől és oltalmáért rendelt.

Vajha a zárandokok ezreivel, mi is személyesen az apostolfejedelmek sírjához járulhatnánk, hogy szent Péter utódjának lábaihoz letehesünk szeretett erdélyi egyházmegyénk hódolatát s miu ragaszkodásunkról élő szóval biztosíthatnók a szent Atyát. De Isten végtelen irgalma az aggkor gyengeségén kívül súlyos betegséggel látogatott meg s így csak lélekben járulhatunk az apostoli szentszék ez idő szerinti bírlalójának kegyelmes színe elé.

Mindazonáltal nem kisebb a mi buzgóságunk, nem gyöngébb a mi szeretetünk, nem kisebb a mi ragaszkodásunk, mint amaz ezreké, akik személyesen fognak bódolni a szent atya örömnapiján, hogy szent áldása kegyelmében részesüljenek.

Azért atyai szóval hozzátok fordulunk tisztelendő testvérek és kedvelt hiveink, és már most felhívjuk figyelmeteket arra a magasztos ünnepre, amidő az egyház legfőbb pápja, XIII. Leo Pápa, püspöki méltóságában eltöltött ötven év érdemével fog az Ur oltára elé állani, hogy hálát adva Istennek ezért a nagy kegyelemért, a mennyei kegyelmek végtelen kincseiből üdvözítő részt kérjen egyháza minden gyermekének. Oh Szeretteim, mily megragadó, mily főséges gondolat az, hogy midő az aranyáldozatát bemutató Pápa, az áldozati aranytányérján kenyereit és az aranykehelyben bort fog felajánlani, azon a tányéron ott lesz a mi szívünk is, abban a kehelyben ott lesz az egész keresztény egyház szeretete; hogy valamint az a Jézus Krisztus, akinek ez a kenyér szent testvé, ez a bor szent vérévé fog válni, áldozatul adta magát az egész világ üdvéért: úgy mi is Krisztusért, hitünkért, egyházunkért türeink, teszünk, áldozunk, élünk és ha kell, meghalunk.

Ezért a tisztelendő lelkeskedő papságot arra kérem, hogy e nagy nap fontosságáról a most következő szent ünnepek alkalmával a szószékről a hivatkozott hivatkozott és buz-

ítsa őket áldozatkészségre, hogy az első keresztények példájára szeretet filléreket gyűjtve, a Szentatyát aranyáldozata napján a bódoltnak ez a jelvé is megörvendeztessük.

A begyűlt Péterfillérek 1893 évi január 31. napjára a püspöki hivatalhoz beszolgáltatandók. Bizom papjaim s híveim erős hitében, s egyházuk iránti buzgó szeretetükben, hogy a begyűlt szeretetadományok a többi egyházmegyéek hasonló gyűjtéseinek sorában méltó helyet fognak elfoglalni.

A Jubileum megünneplését illetőleg pedig rendelem, hogy: — 1893. évi február hó 18-án este a templomok összes harangjai egy teljes órán át szóljanak;

Február 19-én minden templomban ünnepélyes hálaadó szent mise tartassék a Pápáért Te Deummal összekötve (Missa votiva de SS. Trinitate, cum Collecta pro Papa sub una clausula). Szent mise végén pedig a kitett légfölségesebb Ol-társzsentség előtt a hívő néppel együtt mondassék el a pápáért 3 Miatyánk, 3 Üdvözlét és a következő ima:

V. Imádkozunk szentséges atyánkért LEO pápáért;

R. Az Ur tartsa meg, éltesse, boldogítsa Ötet e földön és ne adja Ötet ellenségeinek kezébe.

Könyörgés.

Mindenható örök Isten! könyörölj a te szolgádon, LEO pápán és vezéreljed őt az örök üdvösség útjain, hogy a Te jószágodból azokat keresse, amik előtted kedvesek s azokat teljes erejéből mindenkor követhesse. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Kelt Károlyfehérvárról, püspöki székhelyünkön szent Tamás apostol napján, 1892. év Karácsony havában.

† FERENCZ sk.
erdélyi püspök.

A hitehagyottak.

(Beszély.)

Prokupek Sánueltól.

(Folytatás.)

IV.

Öröm és gyász mily hamar váltakoznak az emberi életben. A megszokás által az öröm is köznapiassá válik, veszt erejéből, de a gyászt és fájdalmat is elviseli az emberi szív, jóllehet azt vélte, hogy sulya alatt összetörök.

Izidor elment utazni. Arájának halála óta különben egészen megváltozott. A bankház ügyei többé nem érdekelték, naphosszat elzárkozva ült szobájában. Hogy mit tett ott azt senki sem tudhatta, végre is rábeszéltek, hogy menjen szórakozni a nagy világha s felejtse, ha tud.

Virginia mézes beteit tehát ily somoru eseményvel kezdte meg. A nászutazás is elmaradt, mert a gyász és megszapordott teendői férjének nem engedték meg, hogy hosszabb időre elhagyja Béset. De Virginia célját elérte. Fény és pompa környezte, a mit szeme szíve kívánt, mindene megvolt bőségben, csak egy nem volt meg teljesen neki: lelkiismereti nyugodtsága.

Akármenyire szerette is férjét, ha ezt szeretetnek lehet nevezni; akármenyire is élvezte a vagyon nyújtotta élvezet, mégis valami hiességet érzett szívében. Midőn ennek öntudatára ébredt, egy pillanatra meghökken. Tehát ez a boldog-

ság miről ábrándoztál, ez a miért feláldoztad vallásodat? A hol ilyen gondolatok merülnek fel, a kételkedés és elégtelenség füllánkjá, ott már kezdődik valami, a mi bizonyára nem boldogság.

Férje szerette őt, a menyire ez a hideg péaz és üzlet embere egyáltalában szeretni volt képes. A mit kívánt mindent megszerzett neki. De inkább valami, vagyonaéhoz tartozó értékes tárgynak tekinté, melyet csófrázni kell, de kinek abszolút nem szabad, hogy más akarata legyen, mint az övé. Az ellentétek azonban még nem ébredhetek föl, idő kellett arra, hogy kiőrjíak.

A kör, melyben Virginia forgott, szerzett ugyan neki élvezeteket és szórakozást is, hiszen dús gazdag férjének hatalmában állott páholyokat tartani a színházakban. Végig koeszhatott naponként a városban, a Präteren, előkelő estélyeken is megjelenhetett.

Szépsége, fényes öltöneyei, gyémántjaival mindenütt fel-tűnést okozott. De mindezek nem elégték ki teljesen. A zsidó vallásu élökélség udvarias volt férje iránti tekintetből iránta, de a nők fanyar előzékenységei iránt csak undorodni tudott s tartozkodó magatartásu volt velök szemben. Nagyon büszkének tűnt fel előttök és amellett meg most sem felejték el, hogy „betolakodott” közéjük. A keresztények közül sokan bízlegetek neki, bódoltak, bókokat mondogatának s úgy látszék a férfiak hamar elfelejték, hogy ő tulajdonképpen hitehagyott, de a nők, azok a nők nem tudták elfelejteni. Mindmagaanyai a „középkori elfogultsággal” majdnem megvető lenézéssel viseltettek irányában. Ugy, hogy ezeknek „dölyfössége” sokszor könyeket is facsart ki szemeiből. Így történt, hogy nem volt egyetlen egy lélek, ki öszinte érzülettel viseltetett volna irányában s ki előtt sokszor szívének baját elpanaszolhatta volna.

A családban a fiatalok ritkán találkoztak az öregekkel. Elvoultan éltek ezek s kivált az öreg zsidó, betekig a „barlangjából” ki sem mozdult. Virginia ösztönyszerűleg érzé, hogy ez oldalról sem várhat semmi jót. Az öreg asszony szeméből a gyűlölséget vélte kiolvashatni.

Nem is sokat törődött azzal, hogy az öreg nő kegyét kinyerje. Társalgásuk egyhangu, kelletlen volt. Ha az öregasszony, mint Virginia észrevette, szándékosan vallási terre vitte át a társalgást, Virginia tartozkodó volt, s csak egyhangu feleleteket adott. Férje kívánsága szerint teljesíté ugyan új vallása kötelmeit, eljár a zsinagógába is, de hát ki láthat Istentén kívül be az ember szívébe, ki ítéleti meg, hogy mit érez az ember? Hidegen hagyták őt a szertartások; őt nem fűzte semmi e valláshoz, melynek ugy is kényszerítve lett hibe.

Az idő visszatartozhatlanul halad. A napok oly gyorsan eltűnnek, még az élet nehézségeivel küzködőknél is, mennyivel gyorsabban azoknál kik „minden órának leszakítják virágát,” kiknek élete élvezet és szórakozás változataiból áll. A tél, fagyos napjaival, mindent elfűd fehér leplével eltűnt, hogy helyét adjon a tavasznak. Új balzsamos élet lebeg a levegőben is; az elesüggedt, komor lélek is érzé a tavasz tündürrujainak varázsát, mintha könnyebben viselhetné ker szjtét. A parkokban a fák lombjai már előtűntek, korai virágok ezrei ütök fel bájos fejceskéiket. Eljött a május, e kedves hónap, Szűz Mária hava. Estefelé sok templom virágözönnel van borítve, angyali hangok hallatszanak kis a felszállótűmjénfűstöt bíbor színe festék a buesszó napnak végsugarai. Az emberek megesesen sietnek a májusi veszerenyékre; hisz oly szép, megható ez ajtatosság!

Május közepe táján, egyik napon estve felé Virginia bágyadtnak érzé magát s a kereveten ledőlve ábrándozott. A nap már nyugvóra szállt, a szembenfekvő paloták árnyékas felhomályt okozának a teremben. Valami szakatlan érzék fogta el Virginiát. Bágyadság, lehangoitság? nem tudá magának megmagyarázni. Almodott. A közeli templomban megszólalt a májusi ajtatásra hívó harang. Ez a harangszó oly kellemes emlékeket ébreszte fel benne. Visszagondolt

gyermekkorára, midőn ama kis vidéki városban laktak. Minő örömmel várta mindig e kedves hónapot! Eszébe jutott édes anyja, midőn kézenfogva mindennap elvezeté leányait is ajtósságra. Eszébe jutott az apazák anyagi éneke a kóruson. S valami fájó érzés hatotta át keblét. Hol van édes anyja, hol van nővére? Hol a gyermeki kor ártatlansága és a lelki nyugalom!

Meregséiből ajtónyílás zavarát fel. Belépett az öreg Geldheimé. Virginia felemelkedett és tiszteletteljesen viszonzá anyósának köszöntését, helylyel kínálta meg.

Az öreg nő ma bőbeszédűvé lett. Miveltsege nagyon alacsony fokozatban állott, tehát irodalom, művészet, több efelé nem szólhatott. De szólott kedvencz fiáról Izidorról, ki nem rég itt levelet Olaszországból. Levelet mint mondá olyan különös. Amyira felkészül az Olaszországban látott egyház művészeti dolgokról, az ősi egyházi emlékekről, katedrálisokról. De mindegy, legalább szórakozik és felejt.

Most nem messze újból megszólalt a májusi vespernyére hívó harang. Ez a körülmény a társalgást az öreg nő kedvencz themájára a vallási tere terelte. Beszélni kezdett a Messiás t. i. a zsidók Messiásának eljövételéről. Virginia nem gátlhatott meg, habár utánta őt e beszéd.

Az öreg nő erős falművész volt. A rabbinusi hagyományokat a Messiás eljövetele feől mind ismerte. Majdnem fanatikus lelkesedéssel adá elő azokat.

Beszélt a Messiás eljövetelenek idejéről. Hogy ezt bizonyos jelek fogják megelőzni. Hogy irtózatot emberek fognak megjelenni. Lesz két fejű s tüzet fognak okádni. A nap borzasztó hőséget fog terjeszteni: dőglátnak s más esapások fognak az emberiséget megtizedelni: véreső fog hullani, melytől az istentelenek elpusztulnak, ellenben az igazak számára életető ármat. Hárminez napig tartó napfogyatkozás lesz, mely reméltet gerjeszt s minden nép a zsidó vallásra kívánna áttérni. Az edomi országban (Róma) egy király fog támadni, ki az egész világ fölött uralkodand s kitől az igaz hívők sokat fognak szenvedni s ekkor eljön az első Messiás (mert kettőt várnak) s a zsidókkal legyőzi az edomi királyt s Jeruzsálemben új országot alkot. Ezt a Messiást megölik azonban a bosszúnálra eljön a második: Dávid fia, ki a világ nem zsidóit mind megöli s uralkodni fog az egész világon.

S minő boldogok lesznek a Messiás uralkodása alatt a zsidók! Az emberi életkor 4-500 esztendőre fog terjedni: az emberek termete nagy lesz mint a binbesés előtt: 200 rőf magas. A nap fénye 44szer erősebb lesz a mostaninál. A föld oly termékeny lesz, hogy a gabona pálmafa magasságra fog nőni, a buza szemek tehévesényi nagyok lesznek, egy szőlőfürt e y egész hajót megtölt s a szőlőszemet megfognak esapolni, mint a hordót. Tej és méz fog folyani a patakokban. Isten maga fogja felépíteni a jeruzsálemi új templomot: olyan nagyszerű lesz, minőt emberi képzelem magának nem alkothat.

Mig az öreg nő beszélt, beesteledett. Szerencséjére Virginiának, a beszélő nem láthatta miként igyekszik elfojtani nevetését. De bármennyire is küzdött önmagával, végre még is erőt vett rajta a nevetés és hangosan felkaczagott. Az öreg nő sértett önrizzel felbeszakította beszédét.

„De hát ha az emberek 500 évig is élnek, végre mégis meg kell vértülnök. Brr! Ha rá gondolok 500 éves vén anyókának lenni! Mennyi ráncz lehet akkor majd az arczokon. Aztán 200 rőf magasságu emberek! Ezek óriások lesznek, mint Cullivier óriásai!”

„Leányom!” válaszolt az öreg nő „ezen nincs semmi nevetni való: ezeket sz. irataink magyarázói írják s mind igaz. Jobb volna, ha te is olvasgatnál azokat!”

„Ha már meséket akarok olvasni, inkább olvasom az ezeregyéjszaka tündérrégét.”

„Tehát te a mesékkel egy sorba állítod hitünknek reményeit? Vigyázz, mert megver az Isten!” szolt Geldheimé s hangján észrevehető volt a belső felindulás.

„Ejh mama! Tisztelem és becsülöm ön, mint férjem anyját. de kérem, kérem engedje meg, hogy azok felől higgyem

a mit akarok,” felelt egy kissé hevesen Virginia, miatt a szobában a gázlámpát meggyújtá.

A vén asszonynak ez sok volt. Hevesen felállott és dühösen szolt: „Még te akarnál itt rendelkezni s nekem parancsolni. Tudd meg, én vagyok még e házban az uró még mindig, te csak jövevény, betolakodott vagy!”

Virginiára eles törként hatottak e szavak, szeméit fátyol borítá és zokogni kezdett.

Az ajtó újlag kinyílt s azon Salamon lépett be. Megdöbbenve állott meg a szoba közepén, midőn nejét sirni látta.

„Mi történt itt, mi a baj?”

Az anya hevesen felelt: mesének tartja a mi vallásunkat. Kérdezd meg csak, meg fogja mendáni!”

Virginia mit sem szólott csak folyvást zokogott. Salamon intett anyjának s ez mérgesen becsukván az ajtót távozott.

„Tehát, ezt is megértem!” zokogott Virginia „hogy anyád „betolakodott”-nak nevezzen: ezt érdemeltem?”

„De hát mi történt közöttetek?, mond meg már egyszer, kérlek.”

„Egy esomó gyermekies eszmékkel állott elő a Messiás eljövetele felől s én ezekre nevettem s e miatt oly keményen kilakoltam.”

„Neked is okosabbnak kellett volna lenned. Ezek anyámnak meggyőződésai. Ne gúnyold ki mások, kérlek, azokat,” s beszélt sokáig, míg sikerült lecsendesíteni nejét.

A viszony azonban Virginia és anyósa között jéghideg lett. De egy körülmény minden mást háttérbe szorított: anyának érezte magát. Midőn ez a család tudomására jutott, mindenki dédelgetni kezdé. Férje naphosszat ült mellette, az öreg Geldheim ajándékaiban kifogyhatatlan volt. Ovták, féltették még a szellőtől is.

S midőn az új világpolgár megszületett; midőn az izei-pizei kis jószágot karjai között tartá, Virginia egészen elfelejté kételyeit. A legszebb, leggyönyörűdebb érzés: az anyai minden mást háttérbe szorított. Egy új világnylt megéltte, az anyák világa, melyben napja fiaeskája volt. Azon kis teremtes, mely oly gyöngye volt, olyannyira rászorult az ápolásra, de kinek szeméiből egy szép jövőt vélt kiolvashatni, egy új boldogságot. Most van már ezéja életének; most volt egy lélek a világon, kit igazán szeretett, kinek öröme az ő öröme, fájdalma az ő fájdalma. Csókjaival majdnem megfojtá a kis teremtest, nem akart tőle elválni egy pillanatra sem, még a dajkától is irigylé és félté.

De hirtelen valami gondolat villant meg lelkében s úgy érezte, mintha tört ütöttek volna szívébe. E gondolat a szertartás volt, melyen e kis lénynek át kell hogy essen. Ezen gondolat megmérgezte anyai boldogságát.

Tehát az ő gyermeke is alá vettetnek ezen kínzó szertartásnak, ez alól nincs kivétel, nincs menekvés!

Bíztatták, midőn aggályairól szolt, hogy nincs mitől féljen: annyi ezeken átesnek a szertartáson minden baj nélkül. De az anyát sem sikerült megnyugtatónok: félt és remegett azon pillanattól és következményeitől.

A zsidók szokása szerint jámbor és istentelő koma (Sandak) után kell nézni legelőször is. De hát erre rég ajándékozott a hatalmas Hoehschild. Azt tartják, hogy az újszülött mindenben Sandakjához lesz hasonló s ez nem is lett volna valami rossz, mert Hoehschild feje ama dynastáknak, melyek az europai pénzt markukban tartják, s egykor hivatva leendő jeruzsálemi zsidó királyságnak ura lenni.

Aztán kiválasztották a legelőkelőbb Mohelt, ki abban a hirt-n állott, hogy hüvelykujján a köröm a legnagyobb és leghosszabb. A kis esecsémőt majdnem bíbor s bársonyba, csipkébe fulasztották s elindultak a zsinagógába. A törvény szerint a körülméletetésnél legkevesebb 10 tanúnak jelen kell lennie. Ez alkalommal háromszor is annyian gyűltek össze, a kocsiknak hosszú sora robogott az utcákon, mintha újabb lakodalmi menet lett volna.

A zsinagógában a két széklet, melyre a kisdedeket helyezik, a legdrágább smyrnai szőnyegek boríták. Beérkez-

vén az imabázba a templom ajtajánál átvette a gyermekeit a Sandak az asszonyoktól és a szőnyegekre téve le. Majd ő maga is leült, a többieknek ezt nem szabad tenniük.

Most előhozták a zsidó fiúk a szertartáshoz szükséges szereket. A 32 loth súlyu fákyát, a 12 törzset jelképező 12 kisebb viasz gyertyát, a 12 oldalú, borral teli poharat, az arany kis vágó kést, egy ezüst tálcán valami különös feketés port.

A Sandak széke mellett egy üres szék áll Illés proféta számára, ki a jámbor hit szerint minden körülméleténél jelen van. A Mohal most ölébe veszi a szívzaggatásig síró gyermeket s elvégzi a szertartást; behint a sebet a fekete porral, bekötözi mialatt az előéneket, különféle imákat és áldásokat mond s énekel.

A szertartás ideje alatt otthon a szegény anya óriási lélekzúdulmat állott ki. Mintha hallotta volna, mint sír a szegény kis teremtés, mintha ő maga is érezte volna azon fájdalmat, mit gyermekének okoznak. Évszázadhosszúnak tünt fel ez a rövid félóra, míg végre valahára szerenésesen haza érkezett az egész sereg s a kis Salamont újból karjaiba vetté s esküjével majdnem megfojtá.

A vendégek vigan mulattak, de az anya folyton gyermekével fogalkozék. A gyermek nyugtalan volt, sokat sírt, de hát azt a kiállott szertartásnak és az abból következő fájdalomnak tulajdoníták. Az orvos mosolygva vizsgálja és biztatá a szülőket, hogy nincs semmi baj.

Az öreg Geldheim s az anya is nagyon boldog valának. Egy új törzsfentartó született. E kis gyermekben a jövő, még hatalmasabb Geldheimesaladót látták felvirulni. Hogyne lehetne megbocsátni a szülőknek ama gyengeséget, ha gyermekeiket szebbeknek, jobbaknak tartják a másokénál s ha minden szülő gyermekének jövőjét fényesnek nagyank képzei!

Késő éjjelig mulattak poháreségés és vidámság között. De az anya folyton gyermekére figyelt. A gyermek aludt, álma azonban nyugtalan; fel-felriadt, felsikoltott olykor s újból elaludt.

Az anyai szív nem igen szokott esalatkozni; az anyai szívnek előérzetei igen sokszor beteljesednek. Így történt ez alkalommal is; a kis Salamon beteg lett, komoly beteg. — Vilámapapjánál sőtjobban terjed e hír a családban el. Rohantak a házi orvos s a legbíresebb gyermek-orvos után. Ez eljött s megvizsgálta a kis hánykolódó, síró beteget s komolyan tudtára adta a szülőknek: itt veszély van.

Mi okozta a bajt? A szertartás, meghülés. hiszen oly annyira óvták még a szellőtől is. Ki tudná megmondani egy oly kis lényről azt is csak, hogy mi je fáj?

Virginiára e csapás borzasztó hatású volt. Sírní nem tudott, csak ült gyermeke kis ágyánál: nézte kinlódásait, hallgatta sirását. Csókjaival csitítani akarta, homlokáról törölte a fájdalom okozta veritéket. Mind hiába! Perczről perczre biztosabb lett arról, hogy gyermekét elfogja vesztieni.

A dűsgazdag bankár, ha teláldozta volna esérébe millióit gyermeke életéért, sem mentette volna meg azt. Ott feküdt holtan: a kis életszíkrt kioltá a hatalmas halál, mely nem tesz különbséget az emberek között soha.

Ah, mint adta volna tulajdon életét gyremekéért oda az anya! Mint mondott volna le minden földi boldogságért, csak hogy gyermeke megéljen! Midőn biztos volt gyermeke haláláról, midőn reményének utolsó szikrája is megsemmisült, kétségbeesetten vadon forgó szemekkel az ég felé nézett, mintha onnan kívánna harezra kelni valakivel, de egy láthatatlan erő térdre sújtá le s megtört hangon susogá: „Istenem, te nem szoktál bottal sújtani.“

(Folyt köv.)

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plebániának rövid története.

Irja: **Kovács Gyárfás.**

II. RÉSZ.

B. Csértés-Hondol. — A mily magasán fekszik Nagyág és dominálólág büszkén tekint szét az alatt tekvő falvak felett: ép oly szerényen húzódik elalatta egy hosszú völgyben Csértés-Hondol plebániája.

1. E plebánia keletkezése és sorsáról — Lamasch János, Farkas Károly és Prokupek Samuel stb. irataiból Steinhauer Ferencz által összeállított „Historia Ecclesiae Csértés-Hondolensis“, — a Szepesy s Kovács-féle Decr. Can. Visitationis s más okmányok alapján a következőket jegyezbejtük ide:

E plebániának is alapvetője a bányász nép buzgósága volt. Erdély ugyanis a 17-ik század vége felé a Habsburg-ház uralma alá jutván, itt egyik legkiválóbb czélján a bányászat fejlesztését is maga előfizte. Így a Hunyadmegyébe kebelezett Csértésen is, hol már előbb divott a bányamivelés, a régi összeomladozott bányákat újból üzembe hozni és egészen újakat nyitani kezdett, melyek közelében a részint külföldről, részint beltöldről ide özönlött bányászok szegényes kunyhókat emeltek anélkül, hogy az itteni földesuraságok az azok által előglalt lakhelyeiket, melyek egyébiránt terméketlenek és értéknélküliek voltak — egy fillért is követeltek volna.

A bányák virágzása folytán szaporodván a katolikus bányászok száma is, ezek az 1748-ik évben egy kisdud fákápolnát emelnek s ezzel a „Capellaniatus“ alapját megvetik. A kápolna mellé a dévai zárdából kiszolgáló valachobulgaria missionarius számára szerény hajlékot építenek — szintén fából.

De ezen kápolnának rövid élete volt, mert már az 1774-ik évben lebontatván új templomot építenek, melynek alapkövét letette április hó közepén Sebesváry Miklós károly-fehérvári kanonok és féhérvár-kerületi főesperes. Ugyanez év november 10-én pedig nevezett kanonok főesperes által megádatik: mígem az 1787-ik év október hó 4-én Bathyháni Ignác erdélyi püspök „in Honorem SS. Trinitatis“ ünnepélyesen felszenteli. A templom 2000 frton Mária Therezia királynő által építettet.

A szentély boltíves, a többi rész gerendázott volt. Három oltárt számított, melyek közül a fő — Szentháromság — a két mellék oltár pedig a Szentszűz és paduai szent Antal tiszteletére lettek szentelve. (Szepesy Decr. Can. Vis. p. 3. Kovács Decr. Can. p. 4–5. Hist. Eccl. p. 1–2.)

Az oltárok közül a főoltár helyett 1888-ik évben újat állítottatott Steinhauer Ferencz telkész, ki ez új oltár beszerzésének történetét következőkben adja elő:

„Postquam in ecclesia altare principale jam vetus et valde simplex erat, administrator decrevit, ut altare novum aliquo modo struct. Ideo propter paucitatem fidelium, petitiones misit Suae majestati Francisco Josepho regi nostro Apostolico, ut ad sumptus ad erigendum novum altare necessarios 150 florenos dare dignetur. Qui et revera dedit 100 florenos. His pecuniis novum altare emitt Administrator — in Piski, mediante parochia Piskiensis — a quadam homine nomine Sebastiano Pozárek, qui jam ab aliquot annis habuit unum altare paratum. Hoc jam altare, quod 400 fl. valeret

tantum 100 fl. vendidit. *Eo absente emptio cum parochio Piskiensi facta est die 3-a Aprilis 1888, qua die altare Hon doliui cum 4 curribus transferebatur. Altare hoc a parochio propria manu deauratum est, qui labor duravit a 3-a die Paschae usque ad dies Rogationum. Altare hoc novum benedictum est a parochio ipso — accepta prius ab Exe. Praesule facultate die Pentecostes, seu 20-a Maii 1888. (Hist. Dom. p. 20.)*

A templom építési évében 4 változatu orgona is állítottat a khórusba, vásároltatva fele részben a kinstár. fele részben pedig a hitközség penztára erején 220 rínton. (Deur Szep.)

A gyenge kötésű toronyban három harangot is állítanak fel, melyeket Kolonits László püspök 1777 július 9-én szentelt fel. Hangjaikból szent Leopold, szent Erzsébet és szent Nep. János beszélnek a hívekhez. Az előbbi harang egy mázsás, a középső 50 és a legkisebb 3 fontos volt.

Ezek közül a legnagyobbat a közelebbi időkben még megnagyobbítva 25 fonttal, újra öntette Konka József, kinek a legkisebbre vonatkozólag példáját követte Lönhárt Ferdinánd boitzai kereskedő, ki azt szintén újra öntette megnagyobbította. (Hist. Eccl. 10—11.)

A templom már Czipszer József plebános idejében (1805—1815) tatarozást követel, mit a kinstár 1816-ik évben 300 rínton eszközöl is.

A templom első felszereléseit P. Ritsch Pál és Miller Jácint szentferenczes atyák szerezték be, különösen előbbi, kiről azt mondják, hogy Mária Terézia királynő gyóntatója s nagy tudományú férfi volt. (Historia Eccl. p. 1. 6.)

Idővel a templom ismét romladoxni és bomladoxni kezd. Farkas János plebános idejében (1846—1874) már közel volt az összeomláshoz, miért 7 évig egy magán ház rendeztetik be istentiszteleti helyül. Tehát alapos átalakítást követelt a templom. Miért Haynald Lajos püspök és Farkas plebános buzdításaik folytán s a Nagy-Károlyról nevezett bánya támogatása mellett a hívek — jó példával járván elől Konka József, Segesvári János és Brassován János — 550 forintot összegyűjtögetve 1863-ik évben a templom fedelét és toronyát kijavítják. Különösen pedig Velitska Lajos hondoni birtokos 500 forintra terjedő áldozatkészségével a templom falait megerősíti, kimeszelteti és téglá padimentummal látja el, maga pedig Csertés-Hondol községe 280 rít összeggel egy 5 mutatis organát vásárol, mely helyett 1890 évben a kinstár 200 rít, — Lönhart Ferencz erdélyi püspök 80 rít — és a hívek 120 rít költségén aradi Dängel Antal által egy jobb készítettett. (Hist. Eccl. p. 10. 24.)

1883 évben a kinstár költségén a templom külsőleg újabb tatarozást nyer; belső részét pedig 345 rít költséggel öreg. Brassován Ferencz javíttatja ki (p. 15.)

Mint fentebb említők, a kápolna idejében (1748) papi lakásul egy kis faépület szolgált. De a templom építése után 8 évvel (1782) kemény anyagból szilárd lakás emeltetik a kinstár 1000 rít költségén és a bányászok munkaerején. Ezen épületnek azonban csak egyik része szolgált paplakul, a másik rész a cselédség és iskolának volt fentartva, (Deur. Kovácsianum. p. 17) mert „vetus scholae domus secus ecclesiam sita ordinatione Incl. Reg. Administrationis Zalatnensis venumdata fuit obequitatori sylvanali Michaeli Kunecz 29 fl. v. a. Ab hoc vero cubarius quidem Aloysius Aigler

205 fl. v. a. emit, — ejus vidua Rosalia Popok — actu vero ejus filius, Michael Aigler eandem possidet et inhabitat.“ (Farkas János Hist. Eccl. p. 8.)

Hogy most mind a papi lakás, mind az iskolahelyiség — bár még mindig egy fedél alatt — az igényeknek legalább kielégítően megfelelnek: ez Prokupek Samuel lelkész érdeme, támogattatva a kinstártól, mely 1885 évben 874 rít-tal támogatta a papi lak, iskola és templom tatarozása körül kifejtett buzgó tevékenységét. (Hist. Eccl. p. 13. 16.) Az ő érdeme az iskolának teljesebb bebutorzása, szemléleti — s térképekkel számoló géppel stb felszerelése is. Az ő buzgósága látta el a templomot is lithurgikus követelményeknek megfelelő színű szent öltönyökkel, kehelylyel, pixis pro viatico-val stb, mert mind a magas kinstárnál, mind pedig egyes jötevőknél ügyesen tudta alkalmazni az Irásintelmét: „kérjetelek és adatik.“ —

E pont alatt ugy jegyzetkép felemlitem, hogy a csertés-hondoni plebániának, valamint a bányászat adott lételt, ugy további létezése is csak ennek szerencséjétől függ.

Régibb időkben a „Szentháromság“ — „Szent Borbára“ — „Regina“ — „K. János“ és „Szent Antal“-bányák tömörítették ide a katolikuságot. A harminczes évekig jól is kedvezett a szerenese, de már 1836-ban csak a „Regina“ mosolygott szerencsével. A többiekben nem volt áldás, miért, ha akkor a kohó nem existál, a bányászok kivándorlása folytán tönkre megy a parochia, hasonlóan a szomszédságban — Toplicza, Magura és Porkurában — hajdan virágzott administratúrákhoz, hol a bánya szerencséjének hanyatlása folytán az egyházi építmények a kinstártól magánosoknak eladtattak, a katolikus hívek szétkallódtak. De a miseöltönyök, kelyhek, szer- és anyakönyvek a csertés-hondoni templomba vitettek és ott most is őriztetnek. (Deur. Can. Vis. Kovács féle 15. lap.)

A kinstári régi kolók most romban hevernek; az 1881-ik évben szüntek meg olvasztani. De mint mondják — a magán társaság kezébe került bányák ismét virágznai kezdetek s így egy jobb jövő felé tekinthet e plebánia.

Csertés Hondol 1748—1804-ig káplánság volt, adminisztráltatva a dévai zárdából kiszolgáló valachobulgarita Szentferenczesek által. 1804-ben önálló plebánia lesz, Szabó Elek nagyági káplán személyében rendes és önálló lelkész nevezetvén ki. (Deur. Kov. 15.) Utánna mind csak világi papok lelkészkednek. De ezekről később lesz szó. Most következik:

2. A Patronatus és egyházvgyon ismertetése. — A plebánia patronusa a kir. kinstár. „Onus patronatus fert Thesaurarius Regius. Jusque habet curatorem ecclesiae denominandi, rationesque annuales de peculio exigendi. Ad onera Patronatus pertinet: obligatio salarium annuale parochio et servitoribus ecclesiae assignandi, reparaciones majoris momenti templi et parochiae resolvendi. (Deur. Can. V. Kov. p. 23—24.) — Jogai közül jelenleg csak az egyházi számadásokra irányuló gyakorolja.

Kötelességeit pedig a nagyobb tartozásokra nézve ríként teljesíti: az előbbi pont előtt látók. Gyakran találkozáink áldozatkészségével, karöltve a hívek enemű jótékonyaságaival.

Egyébiránt a patronatusság jelenleg következőleg nyilvánul:

a) A templomra nézve. 1. A templom „rendkívüli se-

gély“ ezimen kap évenként 52 frt; fele azonban — ha van — a kántoré.

2. A nagyági „Bruder-/áda“ terhére fizet évenként a kinstár 12 frt 74 krt apróbb kiadásokra.

Ezen kinstári adományokon kívül a templomjavalmazási részletek még a következők:

a) „Fideles dono dederunt Ecclesiae partem — pro numero incolarum — Catholicis venientem a sic dicto: „Trium mensium jure vendendi vinum“ — quae summa quotannis diversa est et pecunia determinari non potest.“ (Dom. hist. p. 15)

b. „Similiter dono dederunt fideles tertiam partem pro Catholicis venientem, e sic dicto „Allamkölesön“ — pro Hondol quotannis ex Déva de officio Vectigalium levare solito.“ (p. 15.)

c) Habet ecclesia Hondelensis in Filiali Csertes e dono viduae Annae Serben agrum. Quartanni, 5 fl. ducti.“

d) A templom jövedelmeinek emelésére Steinhauer Ferencz a saját és Lőnhart Ferencz püspök ő nagyméltóságának költségén egy kuglizót is építtetett. A játzmák után járó krajezárok a templom pénztárába folynak.

Volt az egyháznak még Kolonits László által ajándékozott 20 frt — és 400 rftja 6% kamat mellett a kinstár kezessége mellett kiosztva a bányászok között. (Deer. Kov. p. 8. 9.) Ezen összegekről az újabb Domus historia nem tesz említést.

Ezekon kívül, mint történelmi vagyon szerepel a báró Bánffy György-féle piaczvám öt megilletett $\frac{3}{4}$ része, melyet 1817 évben a piaczi hid fentartási kötelezettsége mellett ajándékozott volt nevezett főúr az egyháznak; (Deer. Szepesyanum p. 10 et sequ) de adakozók elhunyttával e jövedelem is megszűnt. Az özvegnél hasztalan lett minden kérelmezés azt ismét visszanyerhetni.

B) A papi dotáció részint a kinstári patronustól, részint más forrásokból következő:

1. Kinstári fizetés	262 frt 50 kr.
2. „ letartási általány	58 frt — „
3. Papanak — mint tanítóknak kinstári fizetés:	84 frt — „
4. Az 1890 évi 950 sz. püsp. rend. szerinti Congrua:	50 frt — „
5. Wieliska-féle 1100 frt miscalapítvány kamatja	44 frt — „

Ezekon kívül 27 üm³ papi illetmény tüzfának — s hasonlóan 20 üm³ papi illetmény tüzfának — s hasonlóan 20 üm³ tanítói illetmény tüzfának, valamint $4\frac{1}{2}$ hectoliter búzának rendes piaczi értéke. És Steinhauer papsága alatt és buzgó tevékenysége folytán a papi háztartás nagy könnyítésére a papi udvaron a kinstár költségén kut is ásátik. E nem jövedelmi forrás ugyan — de mégis sok pénzt megtakarítat, mert régibb időkben a távolról való vízhozás sok fáradság és kiadással járt. — (Ekként mellesleg legyen mondva nem főgnak szomjazni a cserteshondoli papok ezentúl, mert van viz quantum satis.)

Mint az eddig felhozottakból észrevehető vala, a csertés hondoli papok, mint tanítók is szerepelnek.

E terhet — mert valóban teher — lerázandók magukról, Steinhauer Ferencz úgy akart segíteni, hogy rendes kántortanítói állást kívánt szervezni. Ezért 1888 évben megkereste

az EMKE-et nyújtandó segélyért. ez 33 évre terjedőleg fel is ajánlott évi 200 frt, de nem kántortanítói, hanem pap-tanító segedelmezésére. Steinhauer ezen javadalmazást kántortanítóra olajította volna fordítani, még a híveket is bizonyos kötelező évi adakozásra híván fel ugy, hogy 300 s néhány frt dotatio mellett pályázat is lett birtetve s Katona Ferencz személyében nyert is k. tanítót a plebania 1888 szept. 20-án. De mert a hívek felajánlott adakozásait megvonták, e körülmény s a szűk tanterem kényelmetlensége jobb hazát késztették keresni a tanítót, ki 1889 augusztus havában el is hagyta állását. Az EMKE pedig a felajánlott 200 frt évi segélyt visszavontas így most a pap mint előbb is ily tetemes segély összeg elvesztése daczára is kénytelen tovább tanítani.

Kárán tanul a magyar — fájdalom, sokszor későn . . .

(Folyt. köv.)

Az előző évfolyamokban való szokásos eljárásunkhoz hűven most is bemutatjuk t. olvasóinknak azon lapokat es folyóiratokat, melyekkel csereszonyban állunk s melyeket t. olvasóink szíves figyelmebe es partolá-dba a legjobb telekkel ajánlhatunk:

a) Katholikus lapok.

„Magyar Állam“, egytetemes politikai napilap. Főszerkesztő: Dr. Hertoványi József, felelős szerkesztő: Szemcz Emil. Kiadják: Loukai Antalné örökösei. Ara egész évre 20 frt, de szegényebb ellátásnak 12 frttal is megkapathják.

„Religio“, kath. egyházi s irodalmi folyóirat. Szerkesztői és kiadja Dr. Breznay Bela Budapesten. Megjelenik hetenként kétszer. Ara egész évre 10 frt.

„Egyházi közlöny“ Szerkesztői: Dr. Dedek Crescens Lajos, Budapesten. Megjelenik hetenként egyszer. Ara egész évre 5 frt.

„Egri Egyházmegyei közlöny.“ Szerkesztői: Dr. Böhm János Egerben. Megjelenik havonként kétszer. Ara egész évre 2 frt.

„Népiskolai Tanügy“, kath. népnevelés fűtítési hetilap. Szerkesztői: Katinsky Gyula és Kelemen Lajos Egerben. Megjelenik hetenként egyszer. Ara egész évre 5 frt.

„Nepnevelő.“ kath. nevelésoktatásügyi lap. Főszerkesztő: Dr. Komlóssy Ferencz, felel. szerk. Zelliger Vilmos Budapesten. Megjelenik a szorgalmi időben hetenként egyszer. Ara egész évre 4 frt.

„Népújság.“ politikai és vegyes tartalmu lap. Szerkesztői és kiadja: Luga László Egerben. Megjelenik minden esütörtökön. Ara egész évre 2 frt.

„Veszprémi közlöny.“ katholikus hetilap. Szerkesztők: Meszes Polikárp, Seherer István, Tölesséry Ferencz Veszprémben. Ara egész évre 4 frt. Megszűni.

„Társulati értesítő“ Közlemények a hitélet, közművelődés, ipar és közgazdaság terén működő magyar kath. egyesületek köréből. Szerkesztői: Tóthfaiussy Béa Budapesten. Ara egész évre 2 frt. (A szt. István társulat tagjai ingyen kapják.)

„Unica.“ foia bisericsca politica. Szerkesztői: Dr. Smigelszky Viktor Balázsfalván. Megjelenik hetenként egyszer. Ara egész évre 6 frt.

b) Nem katolikus lapok:

„Gyulafehérvár.“ politikai, társadalmi és szépirodalmi hetilap. Szerkesztői: Issekert János Gyulafehérvárt. Ara egész évre 4 frt.

„*Marosvidék*“ vegyes tartalmu heti közlöny. Szerkeszti Kerekes Samu Maros-Vásárhelyt. Ara egész évre 6 frt.

„*Protestáns Közlöny*“, az erdélyi ref. egyházkerület hivatalos közlönye. Szerkeszti Szász Gerő Kolozsvárt. Ara egész évre 6 frt.

„*Unitárius Közlöny*“, Szerkeszti Nagy Lajos és Boros Gy. Kolozsvárt. Ara egész évre 1 frt 20 kr.

c) Katholikus folyóiratok.

„*Katholikus Szemle*“, Szerkeszti: Dr. Mihályi Akos Budapesten. A Szt. István társulati tagok illetményének egy része. Megjelenik évenként ötször. A tagsági díj 3 frt 15 kr.

„*Hittudományi Folyóirat*“, Szerkeszti: Dr. Kiss János Budapesten. Megjelenik évnegyedes füzetekben. Ara egész évre 5 frt. „*Bücsületi Folyóirat*“, Szerkeszti ugyanezen Dr. Kiss J. hasonló füzetekben és ár mellett.

„*Magyar Sion*“, egyházirodalmi folyóirat. Szerkeszti: Dr. Kereszty Viktor, Dr. Walter Gyula Észtergomban. Megjelenik havonként egyszer. Ara egész évre 6 frt.

„*Havi közlöny*“, az elméleti és gyakorlati lelképásztárság köréből. Szerkeszti: Tokody Odón és Patzner István Temesvárt. Ara egész évre 4 frt.

„*Katholikus hitoktatás*“, havi folyóirat a hitoktatás elméleti és gyakorlati művelésére. Szerk. Fonyó Pál, O-Bese. Ara egész évre 3 frt.

„*Hittérjesztés Lapja*“, képes havi közlöny és „Képes Missió könyvtár“. Szerkeszti: Nogely István Nagyváradon. Ara egész évre 3 frt.

„*Jézus Szentséges Sötétek Hírnöke*“ és „*Szűz Mária Virágos Kertje*“ Szerkeszti: Tóth Mike S. J. Kaloosán. Megjelennek havonként egyszer. Ara mindkét folyóiratnak együtt egész évre 2 frt 30 kr.

„*Órangyal*“, a gyermekek barátja, tanítója és vezére. Szerkeszti: Kárpáti Endre Győrött. Megjelenik havonként kétszer. Ara egész évre 80 kr.

„*Armenia*“, magyar-örmény havi szemle. Szerkeszti: Szongott Kristóf Szamosújvárt. Ara egész évre 4 frt.

„*Borromaeus*“, kath. hitazonoklati havi folyóirat. Szerkeszti: Varga János Győrött. Ara egész évre 4 frt.

„*Isten Igéje*“ szent beszédekben. Szerkeszti: Jagieza Lajos ravazdi lelkész Észtergomban. Megjelenik havonként egyszer. Ara egész évre 2 frt.

d) Nem katolikus folyóiratok:

„*Egyetemes közoktatásügyi Szemle*“, Szerkeszti: Dr. Jancsó Benedek Budapesten. Megjelenik havonként kétszer. Ara egész évre 4 frt.

„*Magyar Tanítóképző*“, fel. szerkesztő: Nagy László. Szerkesztőtársak: Hetey Gábor, Hermann Antal Budapesten. Megjelenik havonként egyszer. Ara egész évre 4 frt.

— **Irodalmi jelentés.** Ruschek Antal Győr-szigeti plebános Betegségünk, orvosságunk című nagybőjti beszéd-sorozatról 1891. bőjtién, a győri püspöki székesegyházban a szokásos szentbeszédeket, főpásztori kegyelmes megbízás folytán alulírott tartotta. Az egyén, a család, a társadalom lelki betegségéről s a betegség orvosságáról szóltak a beszédek. Címök jelzi tartalmukat: Betegségünk. I. Isten nélkül, az Ur Krisztus nélkül, az ő és újszövetségi törvények ellen. II. Nem imádkozunk. III. Nem keresztény az életünk. IV. Nevelkedünk és nevelünk az Ur Jézus nélkül. A baj tetőpontján. Orvosságunk. V. Orvos és orvosság. A beteg szív és Krisztus Jézus szeretete. VI. A beteg család és Krisztus szent Anyjának fájdalma. VII. A beteg emberiség és Krisztus Jézus keresztalála.

Hogy az ily művek iránt érdeklődőknek tájékozást nyújthassak, de magam is ítéletet nyerjek, megkértem a Sz. István-Társulat tudományos és irodalmi Osztályát, hogy e

beszédsorozatot rendszeres bírálat alá adva, — kedvező bírálat esetén azt erkölcsi-támogatásával: ajánlásával tüntesse ki.

A kettős bírálat alapján, az Osztály f. é. december 1 én tartott ülésében, ajánlásának hálával fogadott becses támogatását a könyv részére szíves készséggel megszavazta, amely nyelbe kimondotta, hogy: a beszédek közrebocsátását egyházzsónoklati irodalmunk érdekében kívánatosnak itéli, s elismerő véleményének kifejezésével kész örömet nyújtja erkölcsi támogatását.

A Franklin-Társulat nagy nyolezad formában fényes kiállításban 1893. január 10-ig készíti el a közel tíz ivnyi munkát, — úgy hogy január 15-re a megrendelők kezei között lesz a könyv, melynek előfizetési ára 1 frt, diszes kötésben 1 frt 60 kr.

Nyolez példányra fűzött, — tizenkettőre diszkötésű tiszteletpéldány jár. A szíves megrendelésekről való gyors értesítést köszönettel fogadja alulírott.

A megrendelésre legalkalmasabb a levelezőlap, az előfizetési pénz beküldésére (alulírott ezimre: Győr) a posta-utalvány. Győr-Sziget, postabélyeg kelte. Ruschek Antal győri szigeti plebános, a Sz. István-Társulat tudom. és irod. osztályának tagja.

— **A közoktatásügyi miniszterium lapja.** A vallás- és közoktatásügyi miniszterium a jövő év elejétől kezdve „Hivatalos Közlöny“ ezim alatt lapot ad ki, mely közölni fogja az ügykörébe eső általános rendeleteket, kivéve azokat, melyek bizalmas természetűek vagy pusztán muló alkalomra szólnak. A lap közölni fogja a miniszterium elvi jelentőségű határozatait és intézkedéseit, nemkülönbén a minisztertanácsnak e miniszterium ügykörét illető határozatait, személyi és egyéb híreket, véglegesítéseket, hivatalos pályázatokat stb. A lap havonta kétszer jelenik meg, 1-én és 15-én, ára egy évre 3 frt 50 kr.

Napi események köréből.

— **Az 6 esztendő** végső s az új esztendő első óráit minden komolyan gondolkodó és érző ember a magabizáltságnak, az áhitatnak, Istennek szenteli. Székesegyházunkban ugy a Szilveszter-esti ájtatosságon, mint új év délelőttjén szép számmal gyűlt egybe az ábítatos közönség. A Szilveszter-esti predikációt nsgos Imecs F. Jákó kanonok-plebános tartotta. A „Gyulafehérvári Hírlap“ szerint ezen egyházi beszéd „egész architektonikája, mily életigazságot tartalmazó volta, az előadás nyugodtsága rendkívüli hatást gyakorolt az egybesereglett hívekre.“ Új év napján az ünneplés nagymisét Balogh József újműs mondta, ki nsgos Kovács Simon kanonok-reaktor manuduktorsága és pap-társainak astáneziája mellett mutatta be első szt. mise-áldozatát az Urnak. Evangelium után Forster János társszerkesztőnk lépett a szószékre s egy hatalmas beszédben szólt a papság hivatásáról, feladatáról. Mise végeztével a ft. káptalan, a központi papság s a tanári kar kegyelmes püspök urunk ő Excellenciájához siettek, hogy a beállott új év alkalmából fűi hódolatukat mutassák be az áldott főpásztornak. Nsgos Fábrián Sándor kanonok ur tolmácsolta érzelmeinket. Elénken vázlatla egyházzsónoklati helyzetünket; alludált a reánk várakozó nehéz időkre, zivatarkra, melyeknek magzait a múlt év vetette el. De bizalmunk Istenbe s Isten után

főpásztorainkba van helyezve. Ő Excellenciájának ezen küldelmekhez testi erőt és hosszas, boldog életet kíván. Kegyelmes püspök Urunk szívélyes szavakban köszönte meg a jó kívánságokat. Bizik papságában s azoknak kötelességerzetében s Istentől áldást kér mindnyájunkra. Később tiszteletgek még ő Excellenciájánál a kir. törvényszék, városi hatóságok stb. Mindnyájukat kegyesen fogadta a gyengélkedő főpásztor. Adja Isten mielőbb vissza teljes egészségét s örömtünkre és vigaszunkra éltesse sokáig!

— **Meghívó.** A csiksomlyói róm. kath. főgymnasium ifjúsága 1893. január hó 7-én, szombaton este fél 7 órakor a gymnasiumi ifjúsági könyvtár javára az internátus nagytermében zártkörü színi előadást tart. Előadatik „Kőza Jutka.“ Eredeti népszínmű dalokkal 3 felv. Irta Lukácsi Sándor. Helyárak személyenkint: Körszék 1 frt, zártszék 60 kr, állóhely 40 kr, deákjegy 30 kr. Jegyek előre válthatók Csik-Szeredában Györgyjakab Márton ur könyvkereskedésében, este a pénztárnál. Előadás kezdete pontban fél 7 órakor (zóna).

— **Visszatérés.** Gyergyó Szt-Miklóson mult évi december 28-án Pap Mária kisasszony az ev. ref. vallásról a róm. kath. egyház kebelébe tért vissza. A hitvallást Ferenczi Károly plebános fogadta. Istené legyen a dicsőség — ez így megy minden évben, s mégis az ev. ref. urak eklézsiát akarnak építeni Gyergyó-Szt-Miklóson. Kinek fogja aztán abban a tiszteletes ur az „evangéliumot“ hirdetni? Hiszen a kik építtetni akarnak, azok is más községekben laknak.

— **Toplicza róm. kath. hitközségnek** nemrég ki-nevezett új főgondnoka nagyságos Urmánczy János nagybirtokos ur, szeretett családjával templomunkat a karácsonyi sz. ünnepek alkalmából 358 frt, azaz: háromszáz ötvennyolc frt. értéket képviselő több egyházi tárggyal kegyeskedett megajándékozni. Midőn az új főgondnok urnak és szeretett családjának e kegyes adományát nyilvánosságra hozom; teszem egyrészt azért, hogy ily gazdag adományról e heces lap t. olvasói is tudomást szerezzenek és Isten ügyeért áldozni és tenni fellelkesüljenek; de teszem másrészt azért, hogy a főgondnok urnak és szeretett családjának e bőkezű adományáért a nyilvánosság előtt is őszinte hálámat és köszönetemet nyilvánítsam ugy saját, mint hívem nevében és kérjem a kis Jézust, hogy lakháza kegyes jötevőit, hitéletünk fejlesztésének e kedves alakjait árássa el mennyei és földi boldogsággal! A csinosan kiállított és küldött szép tárgyakért köszönetet mondok e helyen Szücs és Társa budapesti cég műintézetének, valamint az általuk ajándékban küldött lámpa zsinorokért. Topliczán, 1893 jan. 1 én. Zonda Vince s. k. r. k. lelkész.

— **A keresztny szívekhez.** A váci siketnémák intézetének ügybuzgó igazgatója: Pivár Ignác kegyesrendi áldozár felhívást intéz a közönséghez, melyben feltárja azokat a mélyen elszomorító állapotokat, melyek közt a siket néma gyermekek oktatásának ügye hazánkban tengődik. Az idén 130 vagyontalan folyamodott a siketnéma-intézethez felvétel végett, de összesen csak kilencz kapott helyet. „Mi lesz azzal a százhuszonegy szerencsétlen gyermekkel, kikre sem a miniszterium, sem a magánalapítók áldásos kegyeiket ki nem terjesztik?“ mondja az intézet igazgatója felhívásában A

felhívás az emberbarátokhoz fordul, hogy segélyező egyesületek alapításával és könyvirodalmi munkáikkal járuljanak hozzá annak az emberbaráti czélnek a megvalósításához, hogy a magyar társadalom e valóban száuallemramentő páriáinak, mint a nemeshangu felhívás mondja: „jövőjük biztosítására, es tisztelességes uton, becsületes munka után való megbébitésükre“ módot nyujtsunk.

— **Magyar zarándoklat Budapestről Rómába.** Jövő év február hó 19-én 50 éve lesz, hogy XIII Leo pápa a római szt. Lőrincz templomában püspökké lett szentelve. A pápa örömnapja az egész katolikus világ fényes ünnepe lesz. Zarándoklatok indulnak Rómába Európa minden részéből, sőt Amerikából is. A magyar zarándoklatot Dr. König Gusztáv, Esztergom-főgyezmegyei áldozár fővárosi lelkész rendezi és szándékát a hercegprímás ő excellenciájának és a nagyméltóságú püspöki karnak tudomására hozta. A zarándoklatra vonatkozólag már megjelent részletes program szerint kétféle menetérti jegyek fognak kiadatulni s pedig Budapestről Zágráb—Fiume—Cormons—Florenzén át Rómába és ugyanazon uton vissza, továbbá oly jegyek, melyekkel a visszautazás Florenz—Bologna—Milano—Velence—Triest—Pragerhofon át történik, az előbbi ára az 5 napi római teljes ellátással együtt 1. oszt. 140 frt, II. oszt. 110 frt, az utóbbi 1. oszt. 150 frt, II. oszt. 118 frt. — Az utazást mely különvonattal történik s pedig Romáig közlekedő közvetlen kocikkal, valamint a Rómában első rendű szállókban biztosított ellátást a m. kir. államvasutak városi menetjegy irodája rendezi. — A jegyek 60 napig érvényesek, a melyekkel a visszautazás bármely vonattal történhetik; az utazás visszajövetkor bárhol megszakiatható. — Részletes programok *König Gusztáv* úrnál (Budapest, krisztinavárosi plebánia) kaphatók, a ki e tekintetben kívánt bármünemű felvilágosításokkal is szívesen szolgál. —

— **Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat névtárába fizettek:** Kőrödy Péter, rtg. 1892-re 2 frt. Steinitzer-Ede, rtg. 1892-re 2 frt. Dečsny János, elf. 1892-re 1 frt. Bálint László (Mohács) rtg. 1892-re 1 frt. Janesó Ernő, rtg. 1892-re 2 frt. Erdősi Dávid, rtg. 1892-re 2 frt. Csákány Adeodat, ptg. 1892-re 2 frt. 50 kr. Pál Antal, rtg. 1891-re 2 frt. Kovács József, ptg. 1891-re 2 frt 50 kr.*) Benkő Pál, ptg. 1882. 5 frt. Lestyán Lajos, elf. 1892. 1 frt. Józsa Sándor, rtg. 1892-re 1 frt. Bálint Gergely, elf. 1892-re 2 frt. Lázár Mór, elf. 1892-re 2 frt. Borszéki szt. terenzrendi zárda 1892-re 2 frt. Konesag Ignác, elf. 1892-re 2 frt. Kalit Ferencz, elf. 1892-re 2 frt. Baka János rtg. 1892-re 2 frt. Varga Ferencz, elf. 1892-re 1 frt. Rancz János, rtg. 1892-re 2 frt. Pap Tamás, rtg. 1892-re 2 frt. Sneff József, elf. 1892-re 2 frt. Kedves Tamás, elf. 1892-re 2 frt. Pinta István 1892-re 2 frt. Bartos Dénes rtg. 1892-re 2 frt. Lukácsy Manó, ptg. 1892-re 2 frt. 50 kr. Avédik Lukács, ptg. 1892-re 3 frt, Ince András, elf. 1892-re 4 frt. Oláh Antal, ptg. 1891-re 4 frt. 1892-re 5 frt. Gergely Ignác, ptg. 1892-re 5 frt. László József, ptg. 1892-re 5 frt. Weisz József, ptg. 1892-re 5 frt, Balogh Lajos, ptg. 1882-re 5 frt. Központi tanítótestület Szentlélekén, elf. 1892-re 4 frt. (Folyt. köv.)

*) A most 1893. január 4-én küldött 2 f. 50 kr. nem 1892-re hanem 1892-re szól; mert 1888 küldött 5 frtot, 1889-re 5 frtot, 1890-ben nem küldött, 1891-ben küldött 5 frtot (ez 1890-re szólott) 1892-ben 2 frt 50 kr küldött, ez 1891-re, épen így az 1892-iki október 7-én küldött és itt fent nyugtázott 2 f. 50 kr. 1891-re szólóknak mincl fogva az 1893. jan. 4-én küldött 2 f. 50 kr. 1892-re szól! —

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, FORSTER JANOS.